

СИЯ ПАПАЗОВА

Отнася се до детската личност, към която в Общинския детски комплекс – Варна имат определено отношение и поемат морален ангажимент. Няма работещ в комплекса, който да не се е самонатоварил премного, с ясното съзнание, че детската личност трябва да се измъкна от нейните пелени. Освен всичко друго тук се поощрява Аз-а и отделянето му от всеобщото, аморфното, което тласка децата да харесват и да се пристрастяват към една и съща „банда“, да се обличат по един и същ начин, да изпълняват едни и същи движения, да говорят с едни и същи думи, да си приличат като зайци. За обществото не е тайна, че така се създава удобният за мани-

писва скромно в ъгълчето на своята картина.

И тук възниква въпросът за „групата“, като понятие, с което бравя съвременната педагогика. В Общинския детски комплекс „групата“ – това е съставът, ансамбълът, хорът... Тук се обучават над 2000 деца. Ето я „групата“ в нейната най-разнородна цялост и единство. В нея възникват феноменални процеси.

Например, фактът, че в дома е тихо. Учудващо тихо. Работно тихо. Ангелина Милева, ръководител на състава „Сребърни звънчета“, говори тихо на своите

комплекси и с проблеми в общуването, деца-тирани, ... Те внасят тук агресията от класните стаи. Ние я усещаме и разпознаваме. Но не им минава номерът при нас... В „групата“ настъпват големи проблеми с тези деца.

Промените! Ето нещо, върху което си струва да поразсъждаваме. Тук идват понякога и деца, осакатени от катастрофи по пътища, без китка, без краче, със странни белези. „Основното педагогическо средство, което се прилагаме в случая е да не се акцентира върху белега. Отначало децата питат – какъв е този белег? След като не му обърнахме никакво внимание, преста-

Магдалена Маркова, ръководител на школа „Касталия“, не може да каже как и кога се е появил у нея чисто моралният ангажимент към един напълно осиротял юноша. „Касталия“ е неговият дом, без преувеличение. Магдалена знае колко има по математика, какви са проблемите му, какво яде, какво облича, коя е приятелката му. Готова е да го брани от самия него. Питали сме се какво я кара да се заеме с толкова отговорна и трудна мисия, да урежда битието на този самотен млад човек. Самонатоварване! е отговорът. Иначе Магдалена е строга и несантиментална. Нетърпима е към ученическото плагиатство. Възприема го като обществено зло. Разобличава го. И има свое собствено обяснение. Причината за литературните кражди е Мрежата. И може би търпимостта на учителите. Подценяват този проблем. А си е чиста кражба. Интелектуална. Напоследък Европа изработи много строги

МИСИЯ ВЪЗМОЖНА

за Общински детски комплекс – Варна

пулиране човек, обект за най-нехуманни експерименти.

Ще споделя един мой опит в това отношение. Започнах осъществяването на поредица от портретни вечери, театрални „бенефиси“ на малки особи, по на 10,11 години. Някой може да каже, че е смешно рано. Представете си, никак не е рано. Ами те вече си имат свой репертоар от текстове. Като истински актьори. И могат плътно да запълнят час, че и малко повече с художествено слово. И имат необходимата енергия, памет, дори интерпретаторски възможности. Поставих акцент върху семействата, които са възпитали тези малки личности (най-обикновени варненски семейства), върху училището и учителите по литература, които първи се обучили тези деца. Мисля, че е повече от необходимо децата, които се занимават с творчество, тези деца да излязат от анонимност. Точно те трябва да усетят своето „аз“, своето място сред другите. Съвременното детско общество се нуждае от други „лидери“, от други ценности. Може би настъпва времето за смяна на „лидерите“ в него? Точно тези деца се нуждаят от внимание и подкрепа, за да усетят своите възможности за ранно творчество, защото те наистина създават нещо свое и ново. И трябва да умеят вече да се подписват под своя художествен продукт, да носят отговорност за него, както художникът се под-

възпитаници.

Няма обяснение за това – как е възможно над 2000 деца, сред които има с неударим темперамент и просто буйни деца, да се държат в пространството на

Комплекса тихо. Теодора Софтирова, ръководител на състава „Звездни струни“, обяснява феномена с наличието на „вътрешна, осъзната дисциплина“. Наблюдавах децата по време на Коледния концерт в навечерието на 2010 година. Поведението им зад кулисите на Варненския театър... Не мога да скрия учудването и изумлението си, когато видях лицата на децата от хор „Добри Христов“, от песенния и танцов фолклорен ансамбъл „Българче“.

(Това са големите състави в Комплекса, „групите“). В полумрака зад кулисите видях техните изопнати, сериозни лица. Чакат своя ред... Върху тях беше изписана важността на това, което предстои. Възхитих се от куража и достойнството им. Излизането на сцена е винаги голямо изпитание. Познавам това чувство, то е близо до стреса. Съществува понятието „сценична треска“... Зад кулисите имаше и съвсем малки деца – „бебета“ на хореограф Таня Костова от школа Балет, на Бистра Бъчварова от Студио Балет към Варненска детска опера, на Маргарита Шишкова от Куклен театър „Палечко“, на вокален педагог Юлия Недева от детска вокална група „Сребърни звънчета“... Хиляда деца зад кулисите. Безмълвни, отговорни, с вътрешно самосъзнание за дисциплина. Сцената с двете й пространства, пред публиката и зад кулисите, респектира. Ще добавя – и възпитават

„групата“!

За възпитателното въздействие на изкуствата върху „групата“ Ирена Коларова, ръководител на хор „Добри Христов“, казва, че в Европа това е основно възпитателно средство. Съществува движение „Европа кантат“. Огромен младежки форум – „Пееща Европа“. Според едно изследване пеещите в „групите“ са два пъти по здрави духом.

Галина Станишева, вокален педагог на хор „Добри Христов“, споделя, че понякога става свидетел на спонтанни родителски признания: „Вие сте светъл лъч за нашето дете...“ Много силно казани думи, наистина. Но, представете си, верни. Децата идват на репетиции доброволно. Репетициите са трудни, с големи натоварвания, особено екзерсизите. И въпреки това – „светъл лъч“...

Миглена Шишева, корепетитор на Варненска детска опера: „Може би самите ние не съзнаваме, или другите около нас недостатъчно разбират дълбокия смисъл на това, което става тук. Понякога го узнаваме отъвън, от Европа, от света. Нашите деца стават студенти в най-реномираните висши учебни заведения, в Консерваторията, в Театралната академия, в Театралните колежи, в Художествената академия... Във всяко кътче на Земята има наши студенти, дори в най-отбраните световни университети. Тези университети редовно искат препоръчителни писма от нас! Че са били обучавани при нас. Много се ценят тези писма. Без тях дори не може!“

Светъл лъч...

Педагогическите проблеми в „групата“ са много. Преподавателите в комплекса непрекъснато се изправят пред тях. „Тук идват деца и с лоши, и с трудни характери, направо невъзпитани, агресивни, – добавят своите впечатления Маргарита Гилова, ръководител на школа Конструирание и Йорданка Аргирова – школа „Палитра“ – деца с

наха да питат. Рисуват си... Детето с белега се чувства най-добре при нас“ (Маргарита Гилова)

„Забеляваме съловните разлики, разслоението на богатите и бедни. Богатите деца идват с боички от Франция. Бедните – с обикновените, ученическите. Не обръщаме внимание. В ателието всеки може да опита от всяка боичка. Няма фукане с богатството. Няма привилегии. Ние сме възможното най-демократично общество. Веднъж едно дете донесе 20 кутийки брокат (когато рисувахме коледните картички) и ги раздаде на 20 деца. И падна едно такова рисуване с брокат... Целите станахме брокатени.“ (Йорданка Аргирова)

„Децата работят индивидуално, усамотено, защото няма по-самотен творец от художника. Но после от фрагментите събираме цялото, композицията, паното. „Групата“ се проявява. И имаме интересни наблюдения – винаги сме получавали два различни резултата, когато две групи работят по два проекта. Единият проект се получава хармоничен, сработен, защото децата са се разбрали по между си, в „групата“. Намерили са общото, това, което не ги противопоставя. А другият излиза аморфен, надраскан, разкритвен, никакъв... В „групата“ са се скарали по между си. Всеки е дърпал към себе си. Два проекта – два резултата. Както е в нашето общество. Ние им обръщаме внимание върху разликите. Смеем се с тях на шуротиите им.“ (Йорданка, Маргарита)

В комплекса се обучават и деца, отгледани само от единия родител. Има и пълни сираци.

закони. Младите хора трябва да са наясно с тях.

Сексуалното възпитание... Преподавателите в комплекса изправят и пред този проблем, неминуюемо. Тук групите са изградени така, че едновременно се обучават деца и юноши от 5 до 20 годишна възраст. Тук децата съзряват пред очите на обучаващите ги. В детско-юношеския театър „Златното ключо“ има студийци, които могат да празнуват 15 годишното си участие в трупата. Понякога основна цел става възпитаването на отношенията между момичетата и момчетата. И вътре, в самите групи на момичетата и момчетата. Велика работа е възпитаването на културата на чувствата, на „грацията на чувствата“, както казва Чехов! Преподавателите тук стават основни отдушници и тайници на най-интимни откровения... И могат с основание да твърдят, че децата и юношите са неизслушани от своите родители и учители... Вътрешният им духовен свят остава скрит. Не, разбира се, във всички случаи. Но може да се каже, че в нашето съвременно общество юношите говорят монолично, сред хор от монолози и липсва талантливият слушател на юношеската изповед. Разбира се, че има обещание за всичко това. Родителите са погълнати от екзистенциални проблеми, учителите – от проблема да внушават, да предават знанието.

Следва